

بررسی روش های ارزیابی صرف زمان فعل و تعیین بهترین روش در کودکان ۳ و ۴ ساله شهر رشت در سال ۱۳۹۳

زینب خوشحال^۱، طاهره سیما شیرازی^{۲*}، بهروز محمودی بختیاری^۳، عنایت الله بخشی^۴

۱. کارشناس ارشد گفتار درمانی، گروه گفتاردرمانی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران
۲. دکتری گفتار درمانی، استادیار گروه گفتاردرمانی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران
۳. دکتری زبان شناسی همگانی، دانشیار پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران، تهران، ایران
۴. دکتری آمار حیاتی، استادیار گروه آمار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۴/۰۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱۰/۰۳

چکیده

مقدمه: یکی از حوزه های صرف، تصریف است که از طریق آن ملاحظات نحوی به کلمه اضافه می شود. این حوزه در افراد دارای اختلال زبانی آسیب دیده است. بنابراین ارزیابی تصریف در این افراد مهم محسوب می شود. پژوهش حاضر به تعیین روش های ارزیابی صرف زمان فعل و تعیین بهترین روش ارزیابی می پردازد.

روش کار: پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی - تحلیلی بود. آزمودنی ها شامل ۲۷ دختر و ۲۸ پسر بوده که در دو گروه سنی ۳ و ۴ ساله مورد بررسی قرار گرفتند. شرکت کنندگان براساس روش نمونه گیری خوشه ای از مهد کودک های شهر رشت انتخاب شدند. جهت ارزیابی صرف زمان فعل از ۸ تکلیف تکرار بلافاصله، تکمیل داستان، تکمیل جمله ۱، تکمیل جمله ۲، سؤالی، دو گزینه ای، الگو دهی ۱ و الگو دهی ۲ استفاده شد. زمان های مورد بررسی عبارت بودند از ماضی ساده، ماضی نقلی، ماضی استمراری، ماضی بعید، مضارع اخباری و مضارع التزامی. نتایج پژوهش با استفاده از شاخص مرکزی میانگین، شاخص های پراکندگی شامل انحراف معیار، دامنه تغییرات و آزمون اندازه گیری های مکرر و با استفاده از SPSS نسخه ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. **یافته ها:** نتایج نشان داد میانگین امتیاز روش تکرار بلافاصله بیشتر از سایرین بوده است، ولی به دلیل ناکارآمدی در ارزیابی توانایی صرف زمان فعل، حذف گردید. روش بعدی یعنی تکمیل داستان (میانگین ۲۲ و انحراف معیار ۴/۱۴) به عنوان بهترین روش انتخاب شد. همچنین نتایج آزمون اندازه گیری های مکرر نشان داد که سایر روش ها با روش تکمیل داستان اختلاف معنی دار دارند ($P < 0/001$).

نتیجه گیری: با توجه به نتایج این بررسی می توان گفت در بین ۸ روش مورد بررسی، روش تکمیل داستان برای ارزیابی صرف زمان فعل بهتر است.

واژگان کلیدی: صرف فعل، زمان فعل، ارزیابی، کودکان

مقدمه

Inflection می گویند و دسته دوم مربوط به واژه سازی Word Formation که در آن الگوهای واژه سازی در زبان، توصیف و تبیین می شوند. با استفاده از تصریف، واژه جدید در زبان ساخته نمی شود و حاصل آن صورت های مختلف تصریفی کلمه است که به عنوان مدخل در فرهنگ لغت ثبت نمی شود. صورت های مختلف تصریفی با توجه به ملاحظات

صرف یا ساخت واژه بخشی از زبان شناسی است که به مطالعه ساخت درونی کلمه می پردازد. مطالعات صرفی به دو دسته عمده تقسیم می شوند: دسته اول مطالعات صرفی مربوط به ساختار تصریفی کلمه که به آن اصطلاحاً تصریف

* نویسنده مسئول: طاهره سیما شیرازی، دکتری گفتار درمانی، گروه گفتار درمانی،

دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

ایمیل: Sm_shirazi@yahoo.com

تلفن: ۰۲۱-۲۲۱۸۰۰۴۳

علاوه بر اختلالات رشدی زبان، در اختلالات اکتسابی نیز شاهد بروز مشکلات مربوط به صرف زمان فعل هستیم. به عنوان مثال زمان های مختلف فعل ها به عنوان یک مؤلفه ی آسیب دیده در افراد مبتلا به زبان پریشی بروکا مطرح است [۱۰]. بنابراین در ارزیابی و درمان اختلالات زبانی یکی از حوزه هایی که باید مورد توجه آسیب شناس گفتار و زبان قرار گیرد، صرف فعل است. از آن جا که صرف فعل شامل صرف شخص، شمار و زمان است، لازم به ذکر است که در این پژوهش به صرف زمان فعل پرداخته شده است. در ارزیابی صرف زمان فعل می توان از آزمون گفتار و زبان یا تجزیه و تحلیل نمونه گفتار به دست آمده از موقعیت طبیعی استفاده کرد.

استفاده از گفتار خود انگیزه اطلاعات مهمی را در اختیار محققان و درمانگران قرار می دهد. این روش علی رغم داشتن جنبه های مثبت دارای مشکلاتی است. برای مثال، برای محاسبه میانگین طول گفته و یا اشتباهات دستوری گفتار خود انگیزه لازم است از هر کودک حداقل ۵۰ تا ۱۰۰ گفته جمع آوری شود. برای ضبط این میزان گفته، به ویژه در مورد کودکان کوچک تر، به وقت زیادی نیاز است. از طرفی، برای واج نگاری و تجزیه و تحلیل ۵۰ گفته، باید حداقل یک تا سه ساعت زمان صرف شود. برای تعیین مرز بین گفته ها لازم است به تعداد دفعات زیاد صدای ضبط شده شنیده شود. برای پرهیز از این مشکلات لازم است از روش هایی استفاده شود که اجرای آن ها آسان تر باشد و بتوان با آن ها اختلالات گفتار و زبان را به سرعت شناسایی کرد [۱۱].

همانطور که ذکر شد می توان از آزمون های استاندارد نیز جهت ارزیابی استفاده کرد. مزیت استفاده از آزمون استاندارد این است که آنها روش های نسبتاً سریعی هستند و اجرا و نمره گذاری آن ها نسبتاً روشن و ساده است. همچنین آزمون ها داده های هنجار فراهم می کنند، در نتیجه می توان عملکرد فرد در آزمون را با یک کودک طبیعی مقایسه کرد و تعیین کرد که فرد اختلال دارد یا خیر، مزیت دیگر آزمون ها، ثبات نتایج آزمون از یک متخصص به متخصص دیگر است [۱۲].

از جمله آزمون هایی که جهت ارزیابی صرف تهیه شده است، می توان به آزمون قواعد بری - تالبوت (Berry Talbott)، آزمون فهرست زبان تصویری میشیگان (Michigan Picture Language Inventory) [۱۳]، آزمون ارزیابی بالینی بخش های اساسی زبان، چاپ چهارم

نحوی پدید می آید. یعنی تکواژه های تصریفی اطلاعات مربوط به شخص، شمار، نمود، شناسه های فاعلی، وجه، نفی و غیره را به کلمه اضافه می کند. این پدیده به مقوله های مختلف زبان شامل فعل، اسم، صفت، قید، حرف اضافه و دیگر انواع کلمه مربوط می شود [۱].

در طی رشد طبیعی کودک گفتار خود را با گفته های کوتاه تک واژه آغاز می کند و به تدریج با کسب مهارت در دستور زبان، به توانایی تولید گفته های طولانی دست می یابد. او قواعدی را برای ترکیب واژه ها به صورت جمله فرا می گیرد و از تکواژه های دستوری که بر زمان، وجه و عدد دلالت می کنند، برای بسط معنا استفاده می کند [۲]. در زبان فارسی، آغاز کاربرد تکواژه های دستوری ۲۳-۱۸ ماهگی است و کودک در مقطع سنی ۳۶ تا ۴۸ ماهگی با گسترش واژگان، فزونی کاربرد بیش از ۵-۴ تکواژه و صحت بیشتر در کاربرد ساخت های صرفی و نحوی، در ساخت های صرفی و نحوی مهارت پیدا می کند [۳].

صرف فعل در بسیاری از گروه های دارای اختلالات گفتار و زبان آسیب دیده است. از جمله افرادی که در تکواژه های گرامری از قبیل صرف زمان گذشته دچار آسیب هستند، می توان به کودکان دچار آسیب ویژه زبانی Specific Language Impairment اشاره کرد [۴]. تعداد پژوهش ها در زمینه مشکلات تکواژه های گرامری در خارج از کشور زیاد است. در ایران نیز در این زمینه پژوهش هایی صورت گرفته، از جمله پژوهش احدی و همکاران در سال ۱۳۹۳ نشان داد کودکان دو زبانه دچار آسیب ویژه زبانی در مهارت های درک و بیان تطابق فعل و فاعل و بیان زمان افعال (گذشته، حال، آینده) نسبت به همتایان سنی خود تأخیر دارند و حتی در مورد توانایی بیان زمان افعال از همتایان زبانی خود نیز عقب تر هستند [۵]. همچنین مشکلات مربوط به تکواژه های گرامری و تصریف در گروه های دیگر اختلالات زبانی Language Disorder نیز دیده می شود. از جمله می توان به افراد مبتلا به اختلال خواندن Reading Impairment اشاره کرد که در بیان نوشتاری و شفاهی تکواژه های صرفی دچار مشکل هستند [۶]. همچنین کودکان مبتلا به نشانگان داون نیز در صرف زمان فعل دچار مشکل هستند [۷]. یکی دیگر از اختلالات زبانی که در توانایی صرف زمان فعل آسیب هایی را نشان می دهد، افراد مبتلا به در خود ماندگی Autism هستند [۸]. همچنین کودکان مبتلا به آسیب شنوایی، در فراگیری صرف فعل دچار تأخیر هستند [۹].

آزمون‌ها مهارت‌های زبانی یکسانی را به روش یکسانی ارزیابی می‌کنند و این که دانش‌آموزان عملکرد یکسانی در آزمون‌ها دارند یا خیر [۱۷]. در پژوهش Smith و همکاران به مقایسه ۳ آزمون درک شنیداری برای افراد زبان‌پریش پرداخته شد. نتایج به لحاظ درجه دشواری آزمون‌ها و ارتباط بین امتیازات آزمون‌های تکلیف محور و غیر تکلیف محور ارائه شده‌اند [۱۸]. همچنین در زمینه تکرار نا کلمه، عملکرد کودکان در ۲ آزمون جهت بررسی عوامل دخیل در نقص تکرار نا کلمه در افراد مبتلا به آسیب ویژه زبانی مورد مقایسه قرار گرفت [۱۹]. پژوهش حاضر با هدف تعیین روش‌های ارزیابی صرف زمان فعل در کودکان ۳ و ۴ ساله شهر رشت در سال ۱۳۹۳ و بهترین روش ارزیابی انجام گرفت.

روش کار

این پژوهش توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی بود. جامعه پژوهش را کلیه کودکان ۳ تا ۴ ساله حاضر در مهد کودک‌های شهر رشت در سال ۱۳۹۳ تشکیل دادند. تعداد ۵۵ کودک بهنجار فارسی زبان (۲۷ دختر و ۲۸ پسر) ۳ و ۴ ساله به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برای شرکت در این پژوهش انتخاب شدند. ابتدا مهد کودک‌ها براساس وضعیت اجتماعی و اقتصادی به ۳ بخش شمال، مرکز و جنوب شهر تقسیم شدند. سپس از هر بخش، ۲ مهد کودک انتخاب شد. با توجه به تعداد کم کودکان حاضر در مهد کودک‌ها، تمام افراد حاضر در مهد که منطبق با معیارهای ورود و خروج بودند انتخاب شدند. بر این اساس از بخش جنوب ۱۷ نفر شامل ۷ دختر و ۱۰ پسر، از بخش مرکز شهر ۲۳ نفر شامل ۱۳ دختر و ۱۰ پسر، از بخش شمال نیز ۱۵ نفر شامل ۷ دختر و ۸ پسر انتخاب شدند.

دو معیار فارسی زبان بودن و قرار گرفتن در محدوده سنی مورد نظر (۳۶-۴۸ ماهه و ۴۹-۶۰ ماهه) به عنوان معیارهای ورود پژوهش در نظر گرفته شد و اینکه هیچ‌یک از این کودکان مشکلات گفتاری و زبانی، شنوایی (ابتلا به هر گونه افت شنوایی دائمی یا دوره‌ای بنا بر گزارش والدین)، هوشی، معلولیت شدید جسمانی، عاطفی، روانی که منجر به کاهش تعاملات کودک با دیگران شود، نداشته باشند به عنوان معیارهای خروج تعیین شد. همچنین رضایت والدین جهت شرکت فرزندشان در پژوهش به صورت کتبی دریافت گردید.

در این پژوهش از تکالیف ارزیابی صرف زمان فعل که توسط محقق و با استناد به منابع و همچنین تجارب آسیب‌شناسان

(Clinical Evaluation of Language Fundamentals- Fourth Edition: CELF-4 Comprehensive Assessment of Spoken Language (CASL) [۱۵] اشاره کرد. اما از آن جا که صرف زمان فعل مقوله‌ای زبان وابسته می‌باشد، لذا این آزمون‌ها برای زبان فارسی قابل استفاده نمی‌باشد.

در ایران تنها آزمون استاندارد، آزمون رشد زبان فارسی (Test of Language Development: TOLD) است. در این آزمون خرده‌آزمون‌های درک و تکمیل دستوری به جنبه‌هایی از صرف زمان فعل می‌پردازند. خرده‌آزمون درک دستوری ۲۵ گویه دارد و توانایی کودک را در درک معنای جمله‌ها می‌سنجد. خرده‌آزمون تکمیل دستوری نیز شامل ۲۸ آیتم است و به سنجش توانایی کودکان در شناختن، فهمیدن و به کارگیری اشکال تکواژ شناختی رایج زبان فارسی می‌پردازد [۱۶]. اما همه این گویه‌ها به ارزیابی صرف زمان فعل نمی‌پردازند، بنابراین با توجه به اینکه تعداد گویه‌ها هم در درک و هم در بیان جهت ارزیابی صرف زمان فعل کم است، لذا نمی‌توان به این آزمون جهت این حوزه زبانی اکتفا نمود.

در برخی از پژوهش‌ها، تکالیفی با هدف ارزیابی صرف زمان فعل مطرح شده است، علاوه بر این تکالیف، آسیب‌شناسان گفتار و زبان نیز برای ارزیابی صرف زمان فعل از برخی از تکالیف خودساخته که به تجربه به آن رسیده‌اند سود می‌برند؛ مانند روش تکمیل جمله، روش تکمیل داستان، الگودهی و ...

از این رو تکالیف متعددی برای ارزیابی صرف زمان فعل مطرح است. با وجود روش‌های متعدد و متنوع، این سؤال مطرح می‌شود که استفاده از کدام روش بهتر است. از آن جا که هر روشی دارای مزایا و معایبی است، نمی‌توان بطور دقیق مشخص کرد که کدام روش نسبت به سایرین بهتر است. ولی به نظر می‌رسد می‌توان با مقایسه بین روش‌ها، روشی را که در آن میانگین پاسخ‌های صحیح آزمودنی‌ها بیشتر است، به عنوان بهترین روش تعیین نمود. تا آنجا که بررسی شده است تاکنون هیچ تحقیق مشابهی در ایران یا خارج از ایران، جهت مقایسه روش‌های ارزیابی صرف زمان فعل و تعیین بهترین روش صورت نگرفته است. اما پژوهش‌هایی جهت مقایسه روش‌ها موجود می‌باشد. مثلاً در پژوهش Lieberman و همکاران، ۴ آزمون زبانی بزرگسالان مورد مقایسه قرار گرفت. هدف مطالعه این بوده که آیا همه این

حالا از تو می پرسم. اگر بگویم «رفت» تو چه چیزی باید بگویی؟. روش الگودهی ۲؛ این روش نیز بر اساس تجارب بالینی گفتار درمانان طراحی شده است. در این روش فیلمی از فعل های مختلف در زمان های مختلف ارائه می شود. آزمونگر به کودک توضیح می دهد که باید به نحوه توصیف او توجه کند و سپس خودش باید بر اساس الگویی که آزمونگر داده، فیلمی را که به او نشان داده می شود، توصیف کند. مثال: ابتدا آزمونگر فیلمی را برای کودک پخش می کند مثلاً فرد در حال خوابیدن است. آزمونگر به فیلم اشاره می کند و می گوید «پسر می خوابه». سپس فیلم دیگری که در آن فرد مشغول انجام عمل دیگری مثلاً «نوشتن» است، پخش می کند. با توجه به توضیحی که ابتدای اجرای روش آزمونگر به آزمودنی راجع به الگوگیری از نحوه توصیفش ارائه کرده انتظار می رود آزمودنی بگوید «پسر می نویسه».

روش تکمیل داستان؛ در این روش داستانی برای آزمودنی تعریف می شود. در قسمت هایی از داستان آزمونگر مکث کرده و آزمودنی باید جمله او را تکمیل نماید. بدیهی است بافت داستان به آزمودنی کمک می کند تا بتواند فعل را به شکل صحیح صرف کند [۲۴].

مثال: این پسر اسمش علی هست. چهار سالش هست. علی هر روز مهد کودک... او هر روز صبح بیدار... بعد صورتش را دندانهایش را موهایش را بعد با مامانش صبحانه ... امروز صبح علی خواب ماند. صورتش را تندتند شست. موهایش را بعد صبحانه... و با مامانش به مهد کودک در هر یک از این تکالیف ۶ ساخت زمانی شامل ماضی ساده، نقلی، بعید، استمراری، مضارع اخباری و التزامی مورد بررسی قرار گرفت. علت انتخاب این ۶ زمان، این است که تا سن ۳ سالگی این زمان ها در گفتار کودکان ظاهر می شوند [۳]. برای هر ساخت ۵ گویه در نظر گرفته شد و بدین ترتیب هر تکلیف شامل ۳۰ گویه می شد. شیوه نمره دهی در روش های مختلف متفاوت بود. در روش دو گزینه ای، تکرار بلافاصله، سؤالی، تکمیل جمله ۱، الگودهی ۱ و ۲، کودک باید فعل مورد نظر را درست صرف می کرد تا نمره یک دریافت کند و اگر فعل دیگری ولو اینکه جمله معناداری ساخته می شد، بیان می کرد مورد قبول واقع نمی گردید. اما در روش تکمیل جمله ۲ و روش تکمیل داستان، کودک از نظر انتخاب فعل آزادی عمل داشت و می توانست هر فعلی که جمله را معنا دار کند انتخاب کند و چنانچه آن را در زمان درست صرف می کرد نمره یک را دریافت می کرد

گفتار و زبان ساخته شده بود، استفاده شد. این تکالیف عبارتند از: روش دو گزینه ای، سؤالی، تکمیل جمله ۱ و ۲، تکرار بلافاصله، الگودهی ۱ و ۲، تکمیل داستان. در زیر نحوه اجرای هر یک به اختصار توضیح داده می شود.

روش دو گزینه ای؛ در این روش آزمونگر جمله را بدون بیان فعل آن ارائه می دهد. سپس گزینه ها را مطرح می نماید و آزمودنی می بایست یک گزینه را جهت تکمیل جمله برگزیند [۲۰]. مثال: امروز صبح علی رفت حیاط با توپش... بازی کرد/ بازی می کند.

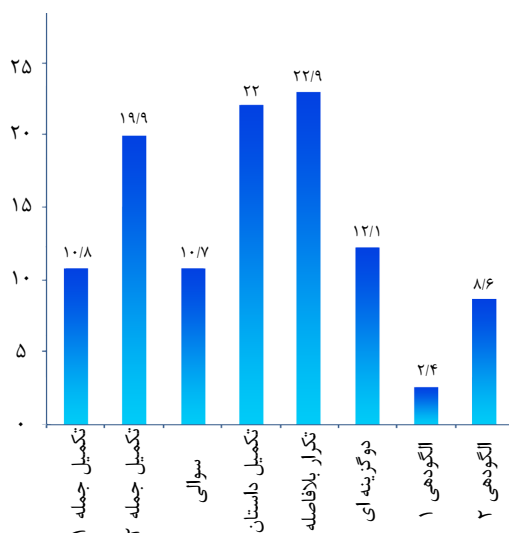
روش سؤالی؛ در این روش ابتدا جمله ای جهت آشنایی آزمودنی با فعل مورد نظر ارائه می گردد. بعد از آن سؤالی مطرح می شود که مربوط به همان فعل ولی در یک زمان دیگر است، قید زمان بکار رفته در سؤال و دیگر ویژگی های جمله سؤالی، زمان مورد نظر آزمونگر را مشخص می کند و آزمودنی باید با توجه به آن ها، آن فعل را بطور صحیح صرف نماید [۲۱]. مثال: علی دیروز با توپش بازی کرد. الان هم همین کار را می کند. یعنی الان چکار می کند؟

روش تکمیل جمله ۱؛ در این روش ابتدا جمله ای جهت معرفی فعل مورد نظر به آزمودنی ارائه می گردد. سپس جمله بعد به صورت ناقص بیان شده و از آزمودنی خواسته می شود آن را تکمیل کند [۲۲]. مثال: علی الان شکلات می خورد. علی از صبح تا حالا کلی شکلات...

روش تکمیل جمله ۲؛ در این روش که برگرفته از تجارب بالینی گفتار درمانان بوده و طی مصاحبه بدست آمده، مشابه با روش تکمیل جمله ۱ که در بالا آورده شده عمل می شود با این تفاوت که قبل از ارائه جمله ناقص، چند جمله به عنوان نمونه ذکر می شود. در نتیجه آزمودنی با مثال های بیشتری مواجه می گردد. مثال: علی هر روز مدرسه می رود، درس می خواند، زنگ تفریح با دوستانش...

روش تکرار بلافاصله؛ در این روش، جمله ای به آزمودنی ارائه گردیده و از وی درخواست می شود کل جمله را بلافاصله تکرار نماید [۲۳]. مثال: پارسال تابستان علی هر روز تو استخر شنا می کرد. روش الگودهی ۱؛ این روش نیز برگرفته از تجارب بالینی گفتار درمانان بوده و طی مصاحبه بدست آمده، طی آن فعل در یک زمان به آزمودنی ارائه می گردد و وی باید آن را در یک زمان دیگر بیان نماید. جهت درک آزمودنی از نحوه اجرا، آزمونگر با استفاده از پاپت دو مثال ذکر می کند. مثال: اگر من بگویم «پخت» پاپت می گوید «می پخت». اگر بگویم «نوشت» او باید بگوید «می نوشت»

انحراف معیار برای روش تکرار بلافاصله ۶/۵۲ و برای روش تکمیل داستان ۴/۱۴ می باشد. حداقل و حداکثر امتیازات آزمودنی ها در روش های مختلف محاسبه گردید که برای روش تکرار بلافاصله ۳۰ و برای روش تکمیل داستان ۱۸ بوده است. همانطور که در بالا گفته شد روش تکرار بلافاصله از بیشترین میانگین برخوردار بوده و ملاک تعیین بهترین روش ارزیابی صرف زمان فعل در این پژوهش، بالا بودن میانگین بوده است، اما در این روش مشکلاتی مشاهده شد که در قسمت بحث به آن پرداخته خواهد شد، به همین دلیل این روش از مجموعه روش ها حذف شد و ۶ روش باقیمانده با روش تکمیل داستان که کودکان بیشترین پاسخ را به آن داده بودند سنجیده شد. آزمون اندازه های تکراری نشان داد که ۶ روش باقیمانده با روش تکمیل داستان اختلاف معنی دار دارند (برای همه روش ها $P < 0.001$).

نمودار ۱. میانگین نمرات آزمودنی ها در ۸ تکلیف ارزیابی صرف زمان فعل

و اگر صرف زمان نادرست بود یا چیزی بیان نمی شد نمره صفر به آزمودنی تعلق می گرفت. همچنین در ارائه پاسخ، حداکثر یک دقیقه به آزمودنی فرصت داده می شد که پاسخ را ارائه دهد.

از شاخص های میانگین، انحراف معیار، دامنه تغییرات جهت توصیف داده ها و روش اندازه گیری های مکرر جهت تحلیل داده ها استفاده شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

۵۵ آزمودنی (۲۷ دختر و ۲۸ پسر) ۳ و ۴ ساله (با میانگین ۴۹/۲ ماه و انحراف معیار ۶/۵ ماه) در این پژوهش شرکت داشتند (جدول ۱). پاسخ های به دست آمده از آزمودنی ها در هر یک از روش های مورد بررسی نشان داد که روش تکرار بلافاصله و بعد از آن روش تکمیل داستان نسبت به ۶ روش دیگر از بیشترین میانگین امتیاز برخوردار بوده است (جدول ۲ و نمودار ۱). میانگین امتیازات آزمودنی ها در روش تکرار بلافاصله ۲۲/۸۸ و در روش تکمیل داستان ۲۲ بود. همچنین

جدول ۱. توزیع تعداد آزمودنی ها به تفکیک گروه های سنی و جنسی

جنس	فراوانی (درصد)	
	ساله ۴	ساله ۳
دختر	۱۴ (۲۵/۴۵)	۱۳ (۲۳/۶۳)
پسر	۱۴ (۲۵/۴۵)	۱۴ (۲۵/۴۵)
کل	۲۸ (۵۰/۰۹)	۲۷ (۴۹/۰۹)

جدول ۲. توزیع نمرات آزمودنی ها در ۸ روش ارزیابی صرف زمان فعل

روش ها	میانگین \pm انحراف معیار	حداکثر امتیاز*	حداقل امتیاز*	دامنه تغییرات
تکمیل جمله ۱	۱۰/۸ \pm ۵/۱۴	۲۵	۲	۲۳
تکمیل جمله ۲	۱۹/۹ \pm ۵/۴۱	۳۰	۸	۲۲
سوالی	۱۰/۷ \pm ۶/۵۹	۲۴	۰	۲۴
تکمیل داستان	۲۲ \pm ۴/۱۴	۲۹	۱۱	۱۸
تکرار بلافاصله	۲۲/۸۸ \pm ۶/۵۲	۳۰	۰	۳۰
دوگزینه ای	۱۲/۰۹ \pm ۵/۶۸	۲۳	۰	۲۳
الگودهی ۱	۲/۴۳ \pm ۳/۷۸	۱۳	۰	۱۳
الگودهی ۲	۸/۵۶ \pm ۴/۲۳	۲۴	۲	۲۲

*در تمام روش ها حداقل امتیاز ۰ و حداکثر ۳۰ می تواند باشد.

بحث

هدف این پژوهش، انتخاب بهترین روش ارزیابی صرف زمان فعل از بین سایر روش های مورد بررسی در این تحقیق بوده است. نتایج نشان داد که روش تکرار بلافاصله و بعد از آن روش تکمیل داستان نسبت به ۶ روش دیگر از بیشترین میانگین امتیاز برخوردار بودند. روش تکرار بلافاصله به خاطر دلایلی که در ادامه توضیح داده خواهد شد، حذف گردیده و روش تکمیل داستان به عنوان بهترین روش ارزیابی صرف زمان فعل در نظر گرفته شد.

همان گونه که توضیح داده شد بررسی های به عمل آمده نشان می دهد که تاکنون مشابه با این پژوهش در هیچ زبانی صورت نگرفته است. بنابراین نمی توان نتایج حاصل از این تحقیق را با دیگر تحقیقات مقایسه کرد. معیار انتخاب بهترین روش، میانگین و انحراف معیار پاسخ ها بوده است. بدین ترتیب هرچه میانگین پاسخ های صحیح بیشتر باشد، نتیجه گرفته می شود آن روش بهتر می تواند صرف زمان فعل را ارزیابی کند.

در این تحقیق بیشترین درصد پاسخ صحیح متعلق به روش تکرار بلافاصله بوده است. در این روش جمله ها به گونه ای طراحی شده بودند که بالاتر از فراخوانی حافظه آزمودنی باشد، نظیر (امروز صبح علی تو پارک دوچرخه سواری کرد). وقتی گویه ارائه می شد آزمودنی باید آن را بلافاصله تکرار می کرد و چون جمله مورد نظر بالاتر از فراخوانی حافظه او بوده لذا انتظار می رفت آزمودنی از دانش گرامری خود جهت تکمیل جمله استفاده کند. این روش در زبان هایی مثل انگلیسی که فعل در اوایل جمله آورده می شود انجام شدنی است. به عنوان مثال در جمله (She walks to work every day)، وقتی آزمودنی ابتدای جمله را فراموش می کند، براساس دانش گرامری خودش فعل را بیان می کند [۱۳]. ولی آن چه در این پژوهش شاهد آن بودیم این بود که آزمودنی ها فعل جمله را (چون در انتهای جمله ذکر می شد) بخاطر سپرده و آن را بیان کنند. بنابراین چنانچه آزمودنی فعل را با صرف درست بیان می کرد نمی توان آن را ناشی از کاربرد دانش گرامری وی قلمداد کرد. از آن جایی که اکثر آزمودنی ها فعل را تکرار می کردند به آن ها نمره یک تعلق گرفت و این منجر به بالا رفتن میانگین پاسخ ها شد. اما با توجه به این که نمی توان به این روش به عنوان روشی معتبر جهت ارزیابی صرف زمان فعل در زبان فارسی اطمینان کرد، از بین روش ها حذف گردید. روشی که بعد از روش تکرار

بلافاصله بیشترین میانگین را داشت، روش تکمیل داستان بود که در این پژوهش به عنوان بهترین روش انتخاب شد. در این روش محدودیتی راجع به نوع فعل بکار رفته وجود نداشت. به این صورت که اگر آزمودنی فعلی را که به لحاظ معنایی منطبق با بافت جمله باشد، بکار برد از وی پذیرفته می شد. به عنوان مثال در جمله «یک پسر خوب وقتی بازی کرد باید اسباب بازی هایش را ...» چه بگوید «جمع کند» و چه «مرتب کند» مورد قبول واقع می شد و این امر باعث افزایش نمرات صحیح در این روش شد. همچنین ارائه گویه ها در قالب داستان و با استفاده از تصاویر رنگی برای آزمودنی ها جالب بود و همکاری آن ها را جلب می کرد. در کنار محاسن این روش، نقطه ضعف آن، داستانی است که برای زمان ماضی بعید استفاده شد. این داستان برای آزمودنی ها از جذابیت برخوردار نبود. از آن جا که مورد استعمال این زمان در کتب زبان فارسی به ۲ مورد محدود می شد، یکی این که در گذشته دور اتفاق افتاده باشد و دیگری برای بیان فعلی که پیشتر از فعل دیگری رخ داده باشد [۲۵]، لذا جهت طراحی داستان از گذشته دور استفاده شد ولی این داستان برای کودکان جذابیت آن چنانی نداشت و این عامل منجر به عدم توجه آن ها به داستان می شد.

بعد از روش تکمیل داستان، روش تکمیل جمله ۲ به عنوان دارنده بالاترین میانگین قرار می گیرد. در این روش ابتدا ۲-۳ جمله که در بردارنده فعلی با صرف زمان مورد نظر هستند، ارائه می شد و سپس آزمودنی باید جمله آخر را تکمیل کند. ارائه مثال ها از زمان مورد نظر به آزمودنی کمک می کرد که جمله ناقص را تکمیل کند و به نظر می رسد این مسئله عامل مهمی بود برای این که تعداد پاسخ های صحیح در این روش بالا رود. همچنین در این روش نظیر روش تکمیل داستان آزمودنی می توانست از هر فعلی که به لحاظ معنایی منطبق با جمله باشد استفاده کند و چنانچه آن را درست صرف می کرد یک امتیاز دریافت می کرد. بر خلاف روش تکمیل داستان، در این جا از تصویر استفاده نشد و گویه ها به صورت شفاهی به آزمودنی ارائه می شد. به نظر می رسد اگر برای فعل مورد نظر تصویر تهیه می شد، علاقه آزمودنی بیشتر جلب می شد. همچنین گویه های مربوط به زمان ماضی نقلی از طراحی خوبی برخوردار نبودند. چون آنچه اکثراً در عمل بدست آمد، این بود که آزمودنی ها از ماضی ساده جهت تکمیل جمله استفاده می کردند.

بعد از روش تکرار بلافاصله، تکمیل داستان و تکمیل جمله

کرد» استفاده شد ولی این موضوع باعث شد تعداد زیادی از پاسخ ها تکرار همین جمله باشد. نکته دیگری که برای روش های سؤالی، تکمیل جمله ۱ و دو گزینه ای مطرح است درک قید زمان بکار رفته در گویه بود. البته در روش های دیگر نیز از قید استفاده شده است ولی ارائه پاسخ صحیح مستلزم درک قید نبوده است ولی در این ۳ روش برای این که آزمودنی فعل را به شکل صحیح صرف کند لازم بود قید زمان را به درستی درک کند. بنابراین احتمال دارد یکی از دلایلی که باعث شده نمرات این سه روش پایین بیاید لزوم درک قید زمان بوده باشد.

روش بعدی روش الگودهی ۲ است. مشکل عمده ای که این روش با آن مواجه بود عدم توانایی در به تصویر کشیدن نمود های مختلف فعل بوده است. همان طور که می دانیم نمایش ماضی نقلی، ماضی استمراری، ماضی بعید و مضارع التزامی در قالب فیلم یا تصویر کار دشواری است. پژوهشگر جهت رفع این مشکل از الگودهی استفاده کرد که در قسمت مقدمه نحوه اجرای آن توضیح داده شده است. اما آن چه در عمل مشاهده شد این بود که تعداد پاسخ به این روش بسیار کم بوده است و اکثر پاسخ هایی نیز که ارائه می شد در قالب سه زمان ماضی ساده، ماضی نقلی و مضارع اخباری بوده است که می توان چنین نتیجه گرفت این سه زمان بهتر به تصویر کشیده می شوند و کودکان الگوهایی را که برای آنها ارائه می شد بهتر درک می کردند.

روشی که در انتها قرار می گیرد و میانگین آن بسیار کم بود روش الگودهی ۱ است. پاسخدهی به این روش بسیار کم بوده است و علت این امر آن است که آزمودنی ها نحوه اجرای آن را یاد نگرفتند با این که قبل از اجرای تکلیف، آزمونگر با استفاده از پاپت، مثال هایی را جهت تفهیم آن ها ارائه کرده بود.

با توجه به توضیحاتی که در مورد مزایا و معایب هر یک از روش ها ذکر شد، به نظر می رسد چنانچه نواقص روش تکمیل داستان رفع گردد، این روش می تواند روش خوبی جهت ارزیابی صرف زمان فعل باشد.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج این پژوهش، به نظر می رسد چنانچه نواقص روش تکمیل داستان رفع گردد، این روش می تواند روش خوبی جهت ارزیابی صرف زمان فعل باشد. بنابراین پیشنهاد می شود مطالعات آتی در جهت رفع نقائص روش تکمیل

۲ روشی که بالاترین میانگین را کسب کرد، روش دو گزینه ای می باشد. این روش برگرفته از پژوهشی است که جهت مطالعه بر روی افراد مبتلا به زبان پریشی انجام شده بود. در این روش جهت تکمیل جمله ناقص، گزینه ها به صورت نوشتاری در اختیار آزمودنی قرار داده می شدند در نتیجه نیازی به بخاطر سپاری گزینه ها نبوده است [۲۰]. اما از آن جایی که آزمودنی های این پژوهش کودکان مهد کودکی بودند بنابراین گزینه ها به صورت شفاهی به آنها ارائه می شد. محدودیت ظرفیت حافظه در اکثر آزمودنی ها منجر به این می شد که کودک گزینه دوم را به یاد داشته باشد و آن را به عنوان پاسخ ارائه دهد. بنابراین در جایی که پاسخ صحیح گزینه دوم بوده نمی توان نتیجه گرفت که کودک جمله را صرف کرده یا اینکه صرفاً فعل را تکرار نموده است. جهت رفع این مشکل به همه پاسخ های آزمودنی توجه شد و نتیجه ای که حاصل آمد این بوده که تقریباً نیمی از آزمودنی ها، فعل دوم را چه صحیح باشد و چه اشتباه، بیان می کردند. بنابراین، این روش بدین شکلی که در این پژوهش بکار رفته به عنوان روش صحیحی جهت ارزیابی صرف زمان فعل برای کودکان توصیه نمی شود.

پس از روش هایی که در بالا ذکر شد روش های سؤالی و تکمیل جمله ۱ قرار می گیرند که میانگین آن ها خیلی نزدیک به هم می باشد. یکی از عللی که باعث شد میانگین پاسخ های صحیح این دو روش پایین بیاید این بود که آزمودنی می بایست همان فعلی را در تکمیل جمله یا پاسخ به سؤال استفاده کند که در جمله قبل یا سؤال ذکر شده است و اگر فعل دیگری ولو از نظر معنایی منطبق با جمله باشد، استفاده کند از وی پذیرفته نمی شد. به عنوان مثال در روش تکمیل جمله ۱ در جمله «مامان هر روز خانه را جارو می کند. مامان دیروز هم خانه را ...»، چنانچه کودک بگوید «تمیز کرد» نمره ای به وی تعلق نمی گیرد و الزاماً باید بگوید «جارو کرد». علت این نوع سخت گیری چارچوب اولیه ای بوده که محقق برای روش ها در نظر گرفته بود. علاوه بر این، این دو روش از محدودیت های دیگری نیز برخوردار بودند. از جمله این که در آن ها از تصویر استفاده نشد و هر دو به صورت شفاهی به آزمودنی ها ارائه می شد. همچنین مشکل دیگری نیز برای روش سؤالی مشاهده شد. به این گونه که مثلاً در جمله «مامان دارد ظرف می شورد. صبح هم همین کار را کرد. یعنی صبح چیکار کرد؟»، جهت تفهیم روش به آزمودنی از جمله «صبح هم همین کار را

رشت و کودکان مورد بررسی در این پژوهش و خانواده های آنان سپاسگزاری می نمایم.

تضاد منافع

این مطالعه برای نویسندگان هیچ گونه تضاد منافی نداشته است.

داستان و نیز تهیه آزمون‌های روانی و پایا بر اساس این روش انجام شوند.

تشکر و قدردانی

از همکاری مسئولان محترم مهد کودک های منتخب در شهر

References

1. Eslami M, Alizadeh SL. Inflectional structure of word in Persian. Literature Tabriz. 2009;52(211):1-18. (Persian)
2. Jalilevand N, Ebrahimipur M, Purqarib J. Mean length of utterance and grammatical morphemes in speech of two Farsi-speaking children. Audiology Journal. 2012;21(2):96-108. (Persian)
3. Jalilevand N. Speech & language development in Farsi-speaking children. 1th ed. Tehran: Danjeh; 2012. (Persian)
4. Dromi E, Laurence LB, Shteiman M. The grammatical morphology of Hebrew-speaking children with specific language impairment. Journal of Speech, Language and Hearing Research. 1993;36(4):760-771.
5. Ahadi H, Nilipour R, Roshan B, Ashayeri H, Jalaie SH. The perception and expression of verb morphology in bilinguals with specific language impairment. Audiology Journal. 2014;45:62-69. (Persian)
6. St-Pierre MC, Beland R. Reproduction of inflectional markers in French-speaking children with reading impairment. Journal of Speech, Language and Hearing Research. 2010;53(2):469-489.
7. Eadie PA, Fey ME, Douglas JM, Parsons CL. Profiles of grammatical morphology and sentence imitation in children with specific language impairment and Down syndrome. Journal of Speech, Language and Hearing Research. 2002;45(4):720-733.
8. Bartolucci G, Albers RJ. Deictic categories in the language of autistic children. Journal of Autism and Childhood Schizophrenia. 1974;4(2):131-141.
9. Norbury CF, Bishop D, Briscoe J. Production of English finite verb morphology: A Comparison of SLI and Mild-Moderate Hearing Impairment. Journal of Speech, Language and Hearing Research. 2001;44(1):165-178.
10. Mehri A, Tahanzadeh B, Jahani Y. Use of tense in Persian agrammatic Broca's aphasia. Audiology Journal. 2010;19(1):78-85. (Persian)
11. Hasanati F, Agharasouli Z, Bakhtiyari BM, Kamali M. Sentence repetition test for measurement of grammatical development in Farsi-speaking children. Audiology Journal. 2011;20(1):73-81. (Persian)
12. Crystal D, Varley R. Introduction to language pathology. Soleymani Z, Adib N. (Persian Translator) 1th ed. Tehran: Danjeh; 2009.
13. Lund NJ, Duchan JF. Assessing children's language in naturalistic contexts. New Jersey: Prentice-Hall; 1983.
14. Seme E, Wiig E, Secord WA. Clinical Evaluation of Language Fundamentals: 4th ed. San Antonio: Harcourt Assessment; 2003.
15. Carrow-Woolfolk E. Comprehensive Assessment of Spoken Language. Mineapolis: Pearson; 2008.
16. Newcomer P, Hammill D. TOLD: test of language development. (Adaptation and standardization to Persian language by Hassanzadeh S and Minaei A). Tehran: Publications of Ministry of Education; 2002.
17. Lieberman RJ, Heffron AMC, West SJ, Hutchinson EC, Swem TWA. Comparison of four

adolescent language tests. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*. 1987;18(3):250-266.

18. Smith Needham L, Peck Swisher LA. Comparison of three tests of auditory comprehension for adult aphasics. *Journal of Speech and Hearing Disorders*. 1972;37(1):123-131.

19. Archibald LMD, Gathercole SE. Non-word repetition: a comparison of tests. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 2006;49(5):970-983.

20. Faroqi-shah Y, Thompson C. Verb inflection in agrammatic aphasia encoding of tense features. *Journal of Memory and Language*. 2007;56(1):129-151.

21. Faroqi-Shah Y. Are regular and irregular verbs dissociated in non-fluent aphasia?

A meta-analysis. *Brain Research Bulletin*. 2007;74(1):1-13.

22. Albustanji Y, Milman L, Fox R, Bourgeois M. Agrammatism in Jordanian-Arabic speaker. *Clinical Linguistics*. 2013;27(2):94-110.

23. Alloway T, Gathercole S. The role of sentence recall in reading and language skills of children with learning difficulties. *Learning and Individual Differences*. 2005;15(4):271-282.

24. Leonard LB, Dromi E, Adam G, Zaidunaisky-Ehrlich S. Tense and finiteness in the speech of children with specific language impairment acquiring Hebrew. *International Journal of Language and Communication Disorder*. 2000;35(3):319-335.

25. Anvari H, Ahmadi H. *Persian grammar*. Tehran: Fatemi; 2011. (Persian)

Study of verb tense inflection evaluating methods and determination of the best method in 3 or 4 year-old children in Rasht City in 2014

Zeynab khoshhal¹, Tahere Simashirazi^{2*}, Behrooz Mahmoodi-Bakhtiari³, Enayatollah Bakhshi⁴

1. MSc of Speech Therapy, Department of Speech Therapy, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

2. Ph.D. of Speech Therapy, Department of Speech Therapy, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

3. Associate Professor of Linguistics, Department of Performing Arts, University of Tehran, Tehran, Iran

4. Assistant Professor of Biostatistics, Department of Statistics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

Received: 6 Jun. 2014

Accepted: 24 Dec. 2014

Abstract

Introduction: One domain of morphology is inflection that adds syntactic considerations to the words. This domain is affected in individuals with language disorders. Thus, evaluation of inflection in these people is important. In this study, methods of verb tense inflection evaluation were compared and the best method was determined.

Methods: This study was descriptive-analytical. The participants included 27 girls and 28 boys who were in age group 3 and 4 years old. They were selected by the cluster sampling method from Rasht's kindergartens. Eight tasks were used for evaluating verb tense inflection, including two optional tasks, question task, sentence completion 1, sentence completion 2, immediate repetition, modeling 1, modeling 2, and story completion. The tenses evaluated included: past simple, present perfect, past continuous, past perfect, simple present and, present subjunctive. The results of the study were analyzed using central tendency including the mean, measures of variability: standard deviation (or variance), the minimum and maximum values of the variables and repeated measures with the use of SPSS 16.

Results: The mean scores of immediate repetition were more than others, but it was abandoned because of inefficiency. Thus story completion (mean: 22 and standard deviation 4.14) was chosen as the best method. Also, the results of repeated measures showed that the scores of other methods had significant difference with story completion ($P < 0.001$).

Conclusion: Considering the result of this study, it can be said that in the eight methods, story completion is better for assessing of verb tense inflection.

Keywords: Morphology, Inflection, Assessment, Children

* Corresponding Author: Tahere Simashirazi, Speech Therapy Department, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Koodayar st., Velenjak, Tehran, Iran

Email: Sm_shirazi@yahoo.com

Tel: 02122180043

Please cite this article as: Khoshhal Z, Salimshirazi T, Mahmoodi-Bakhtiari B, Bakhshi E. [Study of verb tense inflection evaluating methods and determination of the best method in 3 or 4 year-old children in Rasht City in 2014]. *Pajouhan Scientific Journal*. 2015;13(2):40-49